

097/3 VELLEDAELSELVA (Vassdragsnr. 097.7Z)

<u>Fylke(r):</u>	Møre og Romsdal
<u>Kommune(r):</u>	Sykkylven
<u>Kartblad N50:</u>	1219 I, 1219 II, 1219 III, 1219 IV
<u>Nedbørfelt:</u>	92,0 km ²
<u>Toppunkt-utløpspunkt:</u>	1586 - 0 moh.
<u>Skoggrense:</u>	500 - 600 moh.
<u>Marin grense:</u>	75 moh.
<u>Naturgeografisk region:</u>	35e: Fjellregionen i søndre del av fjellkjeden, underregion; Møretindene 37e: Vestlandets lauv- og furuskogregion, underregion; Sogn og Fjordanes indre fjordstrøk
<u>Landskapsregion:</u>	22: Midtre bygder på Vestlandet
<u>Urørt natur:</u>	>5 km: 0 %, 3-5 km: 7 %, 1-3 km: 43 %
<u>SP-kategori/-gruppe:</u>	Unntatt
<u>Verneplanstatus:</u>	Ikke tidligere vurdert
<u>Nasjonale laksevassdrag:</u>	-

Generell beskrivelse

Vassdraget ligger i midtre fjordstrøk på Sunnmøre og munner ut innerst i Sykkylvsfjorden, en sørgående sidearm til Storfjorden. Klimaet er noe oseanisk med moderate temperaturforskjeller gjennom året og til dels ganske høy årsnedbør, men med lokale forskjeller. Årsnedbøren i ytre deler av Sykkylvsfjorden ligger ned mot 1500 mm, mens de indre fjelltraktene har over 2500 mm. Beregnet spesifikk avrenning er 89,17 l/s/km² og middeltilsiget 8,21 m³/s.

Vassdraget har to hovedgreiner som møtes ved Brunstad. I sør og vest ligger breer i nordhellingene av høye fjellpartier som når over 1500 moh. To sørgående elver som renner gjennom Vellesætedalen og Brunstaddalen møtes ved Morka, og renner videre samlet ned til Brunstad. Fra øst kommer Sunndalselva som renner gjennom Velledalen. Disse elvene renner samlet ca. 5 km til det 2-3 km lange Fitjavatnet og videre ut til sjøen.

Velledalselva/Fetvassdraget er ikke regulert i dag, men et mikrokraftverk i Drivdalselva er under bygging i et lite sidevassdrag som renner ut i Velledalselva. Store deler av elvestrekningen går gjennom jordbruksområdene, både hovedelva og sideelver er kanalisert/forbygd. Det har vært tatt ut betydelige masser i elva, og stedvis har dette fått store konsekvenser for elveløpet i Velledalen, bl.a. nedenfor Brunstad. Også i innløpet til Fetvatnet er det gjort omfattende inngrep ved masseforflytning og sikring av jordbruksarealer. Terskler og strømkonsentratorer er bygd i elvas nedre deler, og det foreligger godkjente planer for terskelbygging på strekningen Hjorthol-Bruvoll.

Det er bygd vei inn Vellesesterdalen og Brunstaddalen. Omfattende granplanting karakteriserer store deler av vassdragets lavereliggende deler, og flere omfattende massetak i de karakteristiske moreneavsetningene vest for Fet/Fetvatnet er tydelige inngrep i nedbørfeltet.

Lavereliggende deler under 200 moh. ligger i LNF-område, sone 1, med unntak av en kort strekning sør for elva mellom Bruvoll og Myrdalssetra som ligger innenfor LNF-område, sone 2. I sone 2 tillates spredt bosteds- og fritidsbebyggelse, mens det i sone 1 ikke kan gis tillatelse til bygge- og anleggstiltak som ikke har direkte sammenheng med landbruksvirksomhet. Over 200 moh. (LNF, sone 3) er det ikke tillatt med oppføring av ny eller vesentlig utvidelse av eksisterende fritidsbebyggelse. Et 11 daa stort område på begge sider av elva ved Straumgjerde er ervervet ved offentlig tilskudd til friluftsmål. Dette er samtidig den viktigste fiskestrekningen i Fetvassdraget.

Ingen områder er vernet etter naturvernloven.

Resultater av nærings salt- og groeprøver tyder på at påvirkningen av vassdraget er størst i midtre deler. For de fleste parametre har vannkvaliteten blitt tilordnet tilstandsklasse I (Meget god) eller II

(God). I midtre del av vassdraget ble imidlertid vannkvaliteten tilordnet tilstandsklasse III (Mindre god) og IV (Dårlig) fra groeundersøkelsene.

Geologisk mangfold

Berggrunnen består for det meste av eldre gneiser tilhørende den Kaledonske fjellkjeden og danner det nordvestlandske gneisområde. Gneisenes strøk- og sprekkeretninger er avgjørende for dalenes og fjordenes retninger som går mot øst-nordøst (strøkdaler) og nord-nordvest (sprekkedaler). Øvre del av vassdraget følger strøkretningen, mens nedre deler følger sprekkeretningen. Landskapet innenfor regionen Vanylven-Volda-Ørsta-Sykkylven er preget av dype daler og fjorder som skjærer seg inn i det mektige fjellmassivet. Et uttall av mindre daler og botner bidrar til et utpreget alpint landskap med høye fjell og tinderekker. Dette er særlig karakteristisk på Hjørundfjordhalvøya og i de østlige deler, som bl.a. omfatter Fetvassdraget/Velledalselva. Det utpreget alpine landskapet som omkranser Velledalselva, er særlig dominerende i vest. Det relativt store breinnslaget er samtidig medvirkende til å gjøre storformene geologisk interessante. Tilsvarende breinnslag i liknende landskapstype er uvanlig innenfor regionen.

Under den kalde perioden for 11 000 til 10 000 år siden, ble det dannet et uttall av botnbreer i dette fjellområdet. De lokale breene som utviklet seg i høyfjellsområdene, sendte flere steder breutløpere helt ut i fjorden hvor det ble bygd opp store deltaavsetninger og randmorener. Mellom Riksheim og Fet er det tre store og karakteristiske randmorenesystemer som er dannet av lokale breer fra godt utviklede botner eller daler. Velledalen utgjør et eksepsjonelt landskap som viser hvordan isbreene skaper og former landskap. Området har et utpreget alpint relieff med flotte botner og aktive breer. Isbreenes lange historie kan avleses i form av mange og svært godt utviklede morenerygger. Området inkluderer unge og små morenesystemer foran dagens breer, morenerygger som demmer opp vann i høyfjellet, morener nede i dalene, og ikke minst store og markerte morenerygger som ble dannet i kontakt mot fjorden.

De geologiske verdiene i vassdraget er særlig knyttet til de svært flotte og velutviklede moreneryggene som er dannet av breer som lå i mange av de store botnene. Disse er noen av de flotteste som finnes i Norge. De er klassiske eksempler på avsetninger som er dannet av breer som utvikler seg i store botner i alpine områder. Breene gikk helt ned til datidens havnivå, hvor de kalvet ut i fjorden. Moreneryggene viser hvor det lå breer under en kald periode på slutten av siste istid, for ca. 13 000 til 11 500 år siden.

*Meget stor verneverdi *****

Biologisk mangfold

Elva har en stor bestand av sjørret og laks som går ca. 7 km opp i vassdraget. Av disse dominerer laksen.

Vegetasjonsregionene spenner fra sørboreal i lavereliggende deler, via skogkledde partier i mellom- og nordboreal sone opp til alpin sone på snaufjellet. Det ble bare funnet sporadiske floraelementer som viser tendenser til boreonemoral sone i lavereliggende, sydvendte deler. Store deler av feltet har bjørkeskog. Bakkemyr er utbredt omkring skoggrensen eller litt under denne. Størstedelen av Gåsmyra klassifiseres som ekte høgmyr (alternativt ei planmyr), og lagg og frodige kantsamfunn forekommer. De vestlige delene av myra er minerotrof og dels fins minerotrofe gjøler inne på myra. Strukturene er markerte over store deler. Myra er så godt som intakt, og den representerer en fint utviklet ombrotrof myr med klare trekk mot mer kontinentale myrer i Norge. Utløpet av elva ved Straumsheim er en vågos med et marint våtmarksområde, som har verdi for kulturlandskapet. Utløpet av Fetvatnet er en beskyttet, men artsfattig elveos som grenser til dyrket mark og industrifylling. I Sunndalen innerst i Velledalen ligger rike bakkemyrer som beites av storfe. Her finnes bl.a. engmarihand. I dalføret vokser også alm og det finnes flere fine rasmarker nordvest for Drotninghaug.

Straumgjerde og Fetvatnet er hekkeplass og overvintringsplass for våtmarksfugl. Stedvis i lisidene lever orrfugl, fjellvåk og hjort.

Av rødlistede arter er registrert Solblom, sumjordtunge, fiolettgrå vokssopp og mørkskjellet vokssopp.

*Stor verneverdi ****

Landskapsbilde

Landskapet er dominert av de særdeles alpine fjellformene som omgir vassdraget særlig i sør og vest, men også over en kortere strekning i øst. En dramatisk tindetopografi med skarpskårne tinder og botner blir fremtredende, der det relativt store breinnslaget forsterker opplevelsen gjennom sin kontrastvirkning. Sammen med områdene lengre sørvest på Hjørundfjordhalvøya er dette landskapet det mest utpreget alpine vi har i landet. Tindene når over 1500 moh. og Velledalen/Sykkylvsfjorden er særdeles dypt nedskåret. Den mektige Regndalen utgjør kanskje det ypperste elementet i dette landskapet, men fjellområdet som helhet har svært store kvaliteter.

Vellesesterdalen og Brunstaddalen er sidedaler til Velledalen og møter hoveddalen midt i vassdraget sørfra. Vellesesterdalen ender i en markert botn, mens Brunstaddalen har en jevnt stigende helning før den bryter gjennom vannskillet til Habostaddalen.

På tross av det alpine helhetsinntrykket ligger størstedelen av vassdraget under skoggrensen. Det er plantet gran i dalsidene flere steder, også langt innover i Vellesesterdalen/Brunstaddalen. Jordbruk preger bunnen av hoveddalen, og store forbygnings- og kanaliseringsarbeider har endret elvas løp, særlig mellom Bruvoll og Fetvatnet. Det er spredt bebyggelse oppover det meste av Velledalen. Bygningsmassen er varierende og til dels særpreget. Et spennende klyngetun på Fet representerer fremdeles den dominerende strukturen i bebyggelsen selv om den er i ferd med å utvannes.

*Meget stor verneverdi *****

Friluftsliv

Feltet ligger i et storslått, alpint landskap med flere store, nasjonalt og regionalt viktige friluftslivsområder. Brunstaddalen og Vellesesterdalen er tilrettelagte innfartsårer til et nasjonalt viktig turområde som strekker seg sørover fra Velledalen og inn i Ørsta kommune. Velledalssetra turistforeningshytte ligger i inngangen til dette området. I øst grenser feltet til et regionalt viktig utfartsområde med høyere tilretteleggingsgrad og et stort antall hytter omkring Nysætervatnet. Området er mye brukt både sommer og vinter. Vestover er landskapet utpreget alpint og ikke like lett tilgjengelig. Regndalen, som utgjør en kjerne i dette landskapet, er imidlertid en del benyttet med tydelig merket sti opp fra Velledalen. Hele dette fjellområdet i vest er krevende, og kommunens turkart opererer stort sett med anbefalte ruter som ikke merkes i terrenget.

Sørenden av Fetvatnet er en del benyttet til bading. Et omfattende stinett er opparbeidet mellom Straumsheimsetra og Slettegjerde stadion vest for Straumgjerde.

Det er tilrettelagt for småviltjakt og fiske. Velledalselva er regnet som en god lakseelv med store bestander av både laks og sjøaure. Elva er lakseførende opp til Lade. Også Fetvatnet og Velledalselva opp til Bruvoll er en mye fisket strekning. Fisket i Straumen trekker både utlendinger og fiskere utenfor kommunen i tillegg til lokale utøvere. Her er det spesielt godt tilrettelagt for fiske med klopper, skydd og hvileplasser. I Fetvatnet fiskes det med dorg og oter fra båt eller med stang fra landsiden. Oppover i Velledalselva er elva kanalisert og/eller plastret og det er bygd terskler og strømkonsentratorer.

*Stor verdi ****

Kulturmiljø

Av de eldste kjente kulturminnene langs vassdraget er gravhauger fra jernalder registrert på gårdene Bruvoll og Hjorthol. I tillegg er det kjent løsfunn fra graver på gårdene Fet, Brøvoll, Brunstad, Hole og Velle. Det er også funnet spor etter jernutvinning i form av slagg trolig fra samme periode, noe som er relativt sjeldne funn i dette området. Kulturminnene representerer trolig en fast etablert bosetting i jernalder. På Fet er det også registrert en middelaldertuft. Flere gårdsnavn langs vassdraget er kjent fra tidlig middelalder gjennom skriftlige kilder, slik som Hjortdal (Hjorthol), Brøvoll og Brunstad. På Lade har det dessuten vært en større lagringsplass. Funn fra Aure i Sykkylven antyder at det er store muligheter for å finne kulturminner fra steinalderen, bronsealderen og eldre jernalder også i Velledalen.

Det er flere interessante nyere tids kulturminner langs vassdraget. På gården Lade er det mange eldre og godt bevarte bygninger som utgjør et helhetlig miljø. Fra nyere tid kjenner vi også omfattende seterdrift i øvre del av vassdraget, hvor det mange steder finnes tufter etter gamle sel. Slike tufter er registrert på 9 setre. På Myrdalsetra finnes det dessuten et helhetlig og godt bevart gammelt bygningsmiljø. De fleste større gårdene har hatt egne kvernhus. I alt 30 kverner er kjent langs vassdraget, og det er fortsatt spor etter noen av dem. Drotninghaug er en gammel skysstasjon langs veien over fjellet til Stranda. Her finnes det interessante eldre bygninger. Fra omkring 1600 ble det drevet intensiv skogsdrift, med avskoging som følge. Det er derfor muligheter for spor etter skogsdrift i området.

Det er store kulturminneinteresser langs vassdraget. Samlet speiler kulturminnene deler av bosettingshistorien langs vassdraget, hvor enkelte objekter og områder er særlig godt bevart. Det er først og fremst jordbruk og husdyrhold som har dannet grunnlaget for bosetningen langs vassdraget. Flere av kulturminnene er funksjonelt knyttet til vassdraget.

*Stor verneverdi ****

Samiske interesser

Det er ikke registrert samiske interesser innenfor nedbørfeltet.

Landbruk

Det er aktiv jordbruksvirksomhet i nedbørfeltet. Det foreligger ikke detaljerte opplysninger om omfanget, men verdien anslås å være stor.